



**Rozwój
czerpiący ze
źródeł
- odnowa wsi,
której dziś
potrzebujemy**



Ryszard Wilczyński, Gogolin 29.10.2025

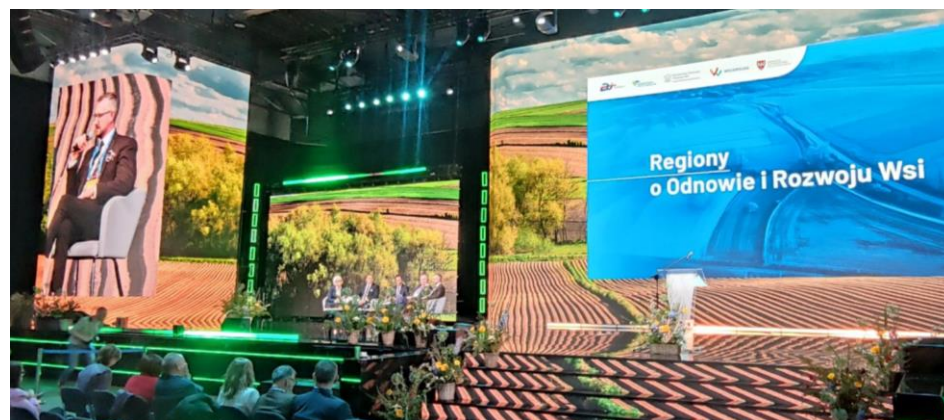


2022



**Europejski
Kongres Odnowy
i Rozwoju Wsi**

2025



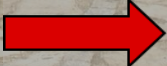
*Karty,
które dopiero
zapiszemy*



Lepsze
warunki życia

Wzmocnienie
wspólnoty

Impuls rozwojowy

Idea **x** Metoda  Proces



Idea

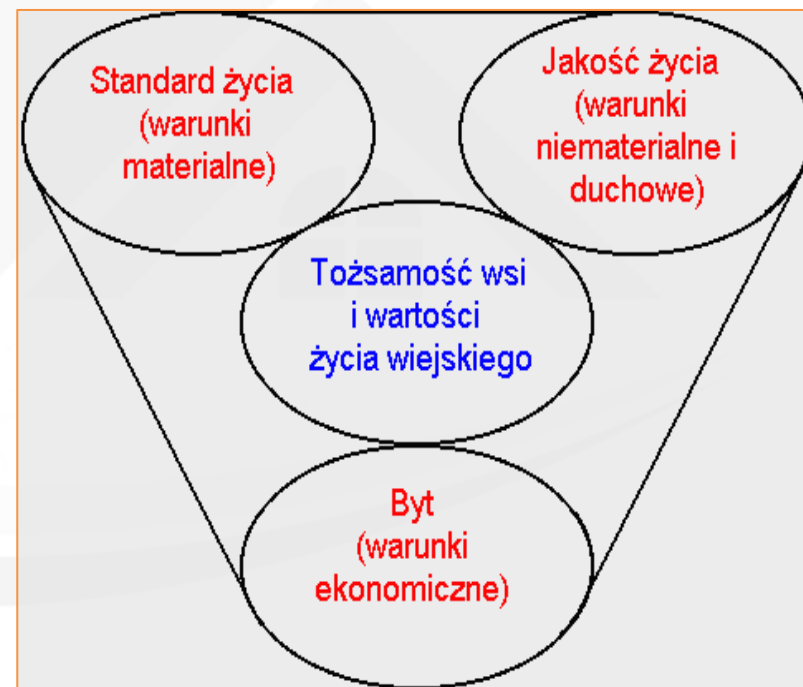
Wieś ma pozostać sobą -
może konkurować z
miastem jedynie atutami
swej odrębności

umieszczenie
/ unifikacja
odbiera tę szansę



Metoda

**zasoby + przywództwo
+ strategia**





Proces

koncepcja rozwoju

- samodzielnie wybrana przez społeczność lokalną
- całościowa
- niepowtarzalna
- oparta na wartościach / wyróżnikach





25 lat dorobek i wyzwania



Gala Jubileuszowa 25 lat Odnowy Wsi Opolskiej Filharmonia Opolska 28.11.2022



URZĄD MARSZAŁKOWSKI
Województwa Opolskiego

Opolska Odnowa Wsi 2.0 – ciągłość i zmiana



Gala Jubileuszowa
25 lat Odnowy Wsi Opolskiej
Filharmonia Opolska 28.11.2022



Odnova wsi – dlaczego o niej mówimy?

Społeczności wiejskie potrzebują idei i opisujących je opowieści jako platformy współdziałania.

Jubileusz 25 lecia odnowy wsi w Polsce to czas poszukiwania odpowiedzi na pytanie:

„Jakich idei, opowieści i mechanizmów potrzebują (oczekują) społeczności lokalne, by sprostać wyzwaniom, obniżyć poziom obaw i zyskać nadzieję?”





URZĄD MARSZAŁKOWSKI
Województwa Opolskiego

Opolska Odnowa Wsi 2.0



IRWIR PAN

Polska Akademia Nauk
Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa

Prelegenci:



prof. Hanna Podedworna,
Akademia Bialska im. Jana Pawła II



Łukasz Sykała,
Instytut Rozwoju Miast i Regionów



Ryszard Wilczyński,
Poseł na Sejm RP

Odnowa wsi w Polsce. Doświadczenia i perspektywy

Szanowni Państwo

Mam przyjemność zaprosić do udziału w seminarium pt. **"Odnowa wsi w Polsce. Doświadczenia i perspektywy"**. Odbędzie się ono **6 listopada 2023 r.** o godz. 11:00 w sala 273 (II piętro Pałacu Staszica w Warszawie) oraz na platformie Zoom.

Odnowa wsi przez blisko 15 lat była istotną siłą sprawczą zmian na obszarach wiejskich i wśród zamieszkujących je społeczności lokalnych w Polsce. Z czasem, mimo wysokiego potencjału dokonywania zmian, poddana formatowi wykorzystania środków unijnych oraz zignorowana przez krajową politykę rozwoju, uległa marginalizacji. Stawia to pytania o przyczyny takiego scenariusza oraz – co ważniejsze – o przyszłość odnowy wsi w Polsce.

Warszawa, Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN, 6 listopada 2023

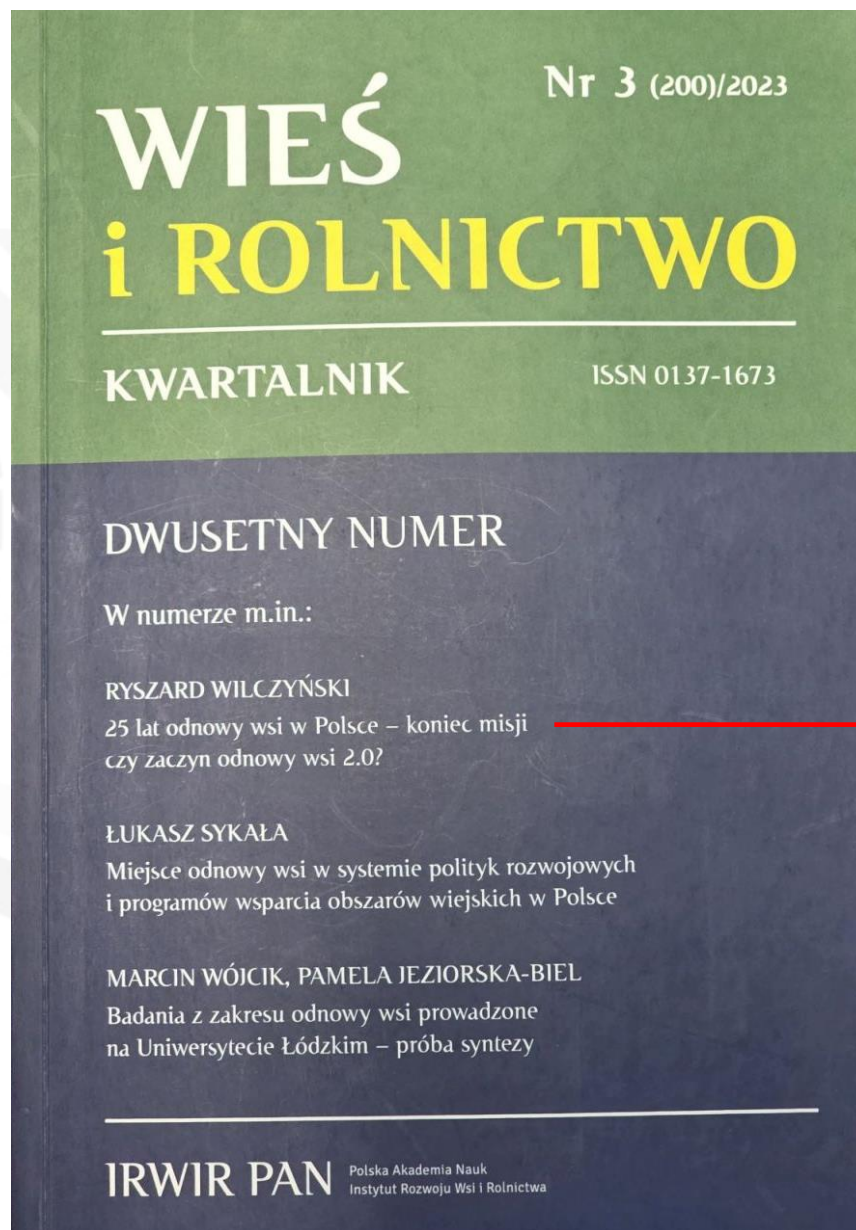




„Odnowa wsi przez blisko 15 lat była istotną siłą sprawczą zmian na obszarach wiejskich i wśród zamieszkujących je społeczności lokalnych w Polsce.

Z czasem, mimo wysokiego potencjału dokonywania zmian, poddana formatowi wykorzystania środków unijnych oraz zignorowana przez krajową politykę rozwoju, uległa marginalizacji.

Stawia to pytania o przyczyny takiego scenariusza oraz – co ważniejsze – o przyszłość odnowy wsi w Polsce.”



25 lat odnowy wsi w Polsce – koniec misji czy zaczyn odnowy wsi 2.0?



ZMIANY CYWILIZACYJNE

„Nie ma już wsi, którą można odnawiać”, bo już została „odnowiona”. **Po co się angażować skoro wszystko już jest?**

- brak świadomości skali nowych wyzwań oraz nowego horyzontu potrzeb
- zanik wspólnoty zamieszkania
- regres obywatelskości, powszechność postaw roszczeniowych

WYCZERPANIE I EROZJA FORMUŁY

Brak kluczowej motywacji – wiodącej idei i zaangażowanego przywództwa

Nieupodmiotowione sołectwo - fundusz sołecki to za mało

Aktywizacja zamiast partycypacji (podmiotowość społ. lokalnej) **i animacji procesu rozwoju**

POLITYKA (NIEDO)ROZWOJU / BRAK WIZJI PRZEKSZTAŁCEŃ

Marginalizująca konstrukcja działań w programach wsparcia obszarów wiejskich

- powrót finansowania infrastruktury technicznej
- koncentracja na podejściu Leader

Prymat polityki interwencji

- działania oddolne na marginesie (poczucie małej istotności lokalnego zaangażowania)
- środki „na wszystko”, ale nie na nowatorskie, przełamujące projekty

Pominięcie odnowy wsi w polityce rozwoju /dokumentach strategicznych

- brak ramy prawnej dla programów regionalnych.
- rewitalizacja ignorująca metodę odnowy wsi.

Ignorowanie paradygmatu rozwoju wewnętrznego miejscowości

- trwanie w kolejnie paradygmatu wzrostu

BRAK WZORCA OPOW (po 15 latach) przestał pełnić rolę wzorcową, nie przejął jej inny program regionalny



Marginalizująca konstrukcja działań

Okresy programowania	PROGRAMY	działania pod hasłem odnowy wsi mln euro	
2004 - 2006	SPO		Odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego
2007 - 2013	PROW		Odnowa i rozwój ws i
2014 - 2020- COVID 19 - 2022	PROW		Podstawowe usługi i odnowa wsi
2023 - 2027	PS WPR	—	—
2028 - 2034		?	?





URZĄD MARSZAŁKOWSKI
Województwa Opolskiego

Nie ma już wsi, którą można odnawiać ?





URZĄD MARSZAŁKOWSKI
Województwa Opolskiego

Nie ma już wsi, którą można odnawiać ?





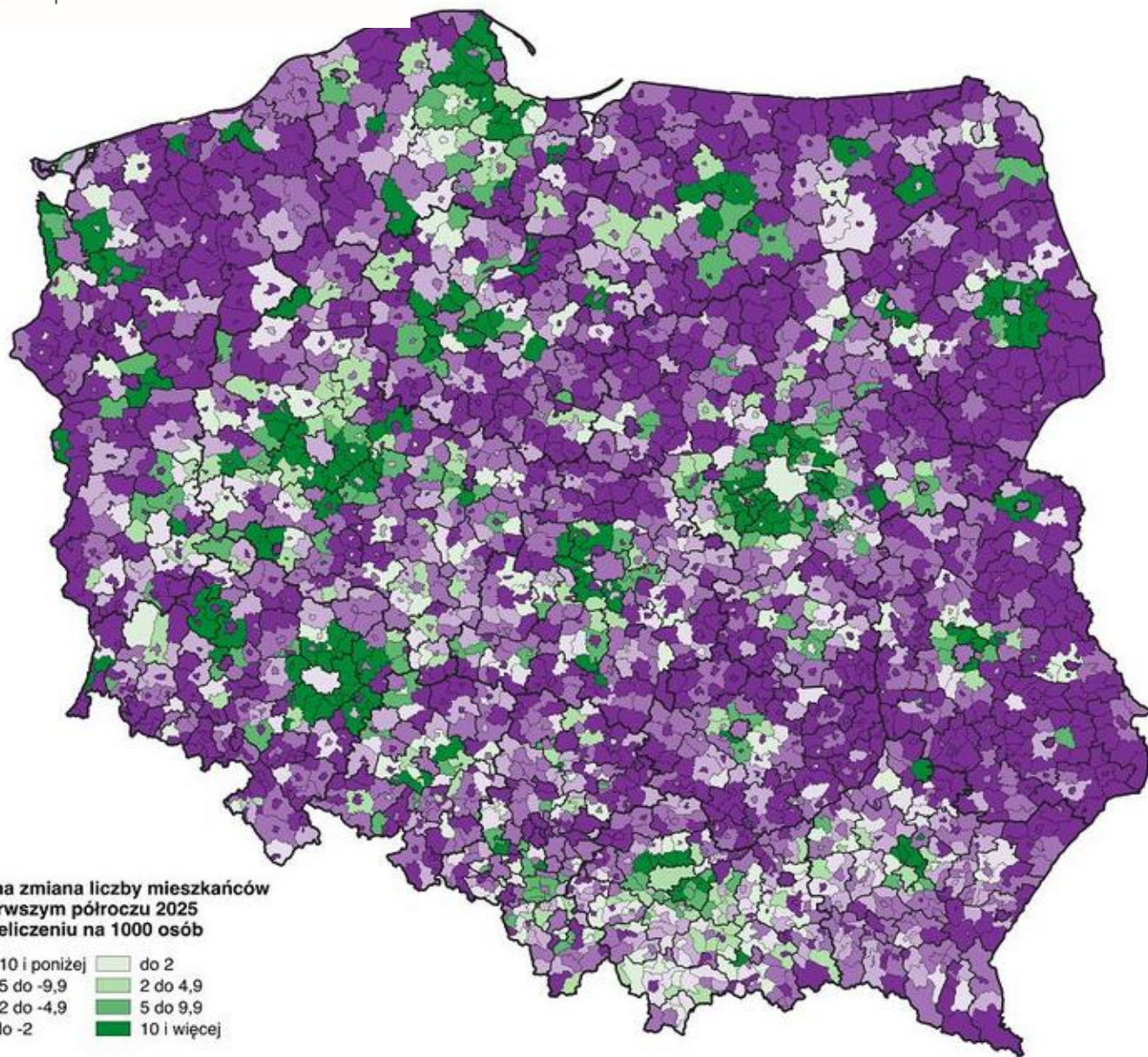
URZĄD MARSZAŁKOWSKI
Województwa Opolskiego

Nie ma już wsi, którą można odnawiać ?





Ignorowanie paradygmatu rozwoju wewnętrznego





URZĄD MARSZAŁKOWSKI
Województwa Opolskiego



Poznań, 9-11 maja 2025

Termin odnowa wsi w tytule Kongresu podkreśla jej historyczną rolę i obecny potencjał w przekształcaniu polskich i europejskich obszarów wiejskich



**Europejski Kongres
Odnowy i Rozwoju Wsi**



Europejski Kongres Odnowy i Rozwoju Wsi

POSTULAT

Wykorzystać endogenny potencjał wsi i ich społeczności oraz orientować polityki publiczne w kierunku:

**oddolności,
zasady subsydiarności,
pomocy dla samopomocy,
budowy odporności**

Docenić siłę sprawczą społeczności wiejskich, znaczenie tożsamości i innych niematerialnych czynników rozwoju.

... w kierunku rozwoju czerpiącego ze źródeł



Ministerstwo Rolnictwa
i Rozwoju Wsi







URZĄD MARSZAŁKOWSKI
Województwa Opolskiego

Opolska Odnowa Wsi 2.0 – ciągłość i zmiana





Odnowa wsi jest nadal potrzebna

Przemawia za tym kilka
kluczowych argumentów:

1. systemowy
2. aksjologiczny
3. ekonomiczny
4. praktyczny





Argument systemowy

Odnova wsi tworzy system rozwoju oddolnego, którego składowymi są:

- **wiejskie przywództwo** przyjmujące odpowiedzialność za działania rozwojowe,
- **uzgodniona wizja przemian** i wynikająca z niej strategia rozwoju /plan działania,
- **wykorzystanie lokalnych zasobów i potencjałów**,
- **zaangażowanie mieszkańców** (udział w decyzjach i realizacji przedsięwzięć),
- **miejscowo dostępne środki finansowe i narzędzia realizacji**.

Zmiany (proces rozwoju) **następują z woli mieszkańców**, którzy uczestniczą w przedsięwzięciach od pomysłu po zapewnienie trwałości efektu końcowego.
Każdy może decydować o zakresie swego zaangażowania i roli.



Argument aksjologiczny

Odnowa wsi

rozumiana jako zdolność i
możliwość prowadzenia procesu
rozwoju oddolnego

**kształtuje i wyraża
podmiotowość społeczności
wiejskich.**

**Przejawem podmiotowości jest
aktywność.**

Im wyższy jest poziom
podmiotowości, tym bardziej
społeczność jest aktywna i
sprawcza.

System rozwoju oddolnego odnowy wsi ujawnia
ściśły związek przyczynowo - skutkowy pomiędzy
pożądaną postawą (**aktywność**), motywującym do
niej poczuciem (**podmiotowość**) oraz efektem
aktywności (**sprawczość**):

1. **Pożądana postawa (aktywność)** – jest czymś, co
jednostka ma podjąć.
2. **Motywuujące do aktywności poczucie
(podmiotowość)** – podmiotowość oznacza poczucie
sprawstwa, autonomii, bycia twórcą własnych działań.
3. **Efekt aktywności (sprawczość)** – sprawczość to
zdolność do osiągnięcia zamierzonych efektów, co jest
logicznym skutkiem aktywności.

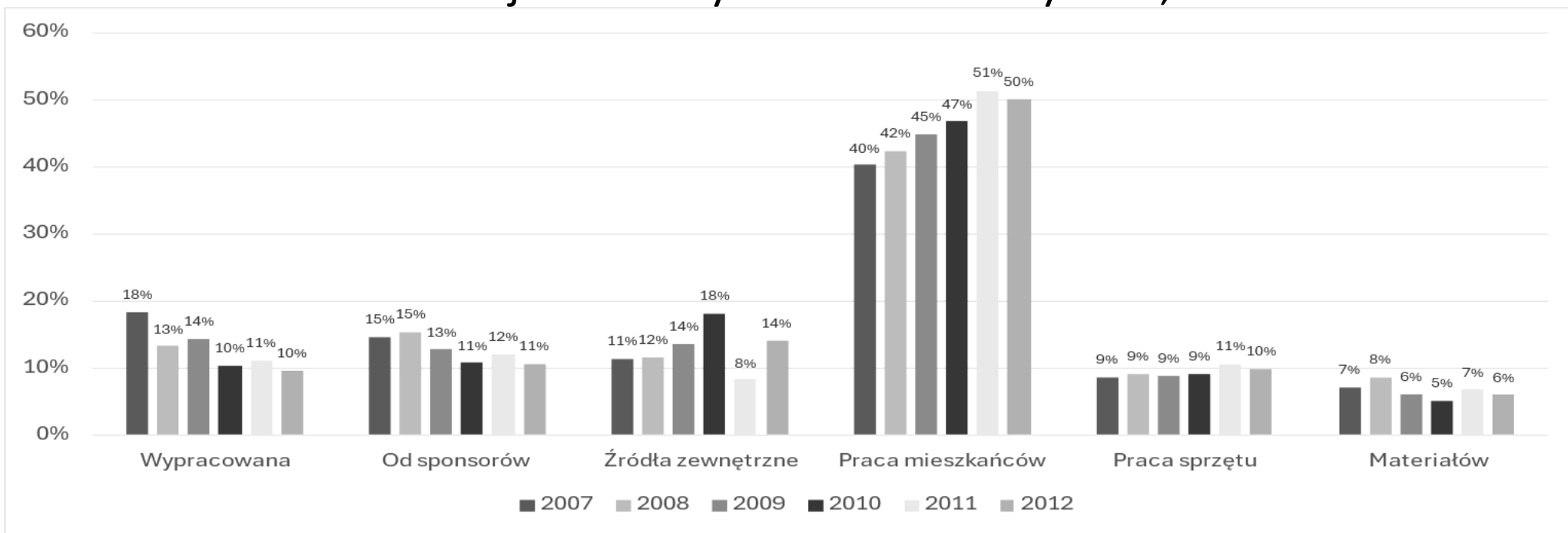


Argument ekonomiczny

$$\text{Mnożnik finansowy} = \frac{\text{wartość przedsięwzięć}}{\text{zaangażowanie finansowe gminy}} = 2,3 - 3,4$$

w latach 2007- 2012

Społeczności wiejskie do każdej gminnej złotówki
inwestowanej w ich aktywność dodawały od 1,5 do 2 zł

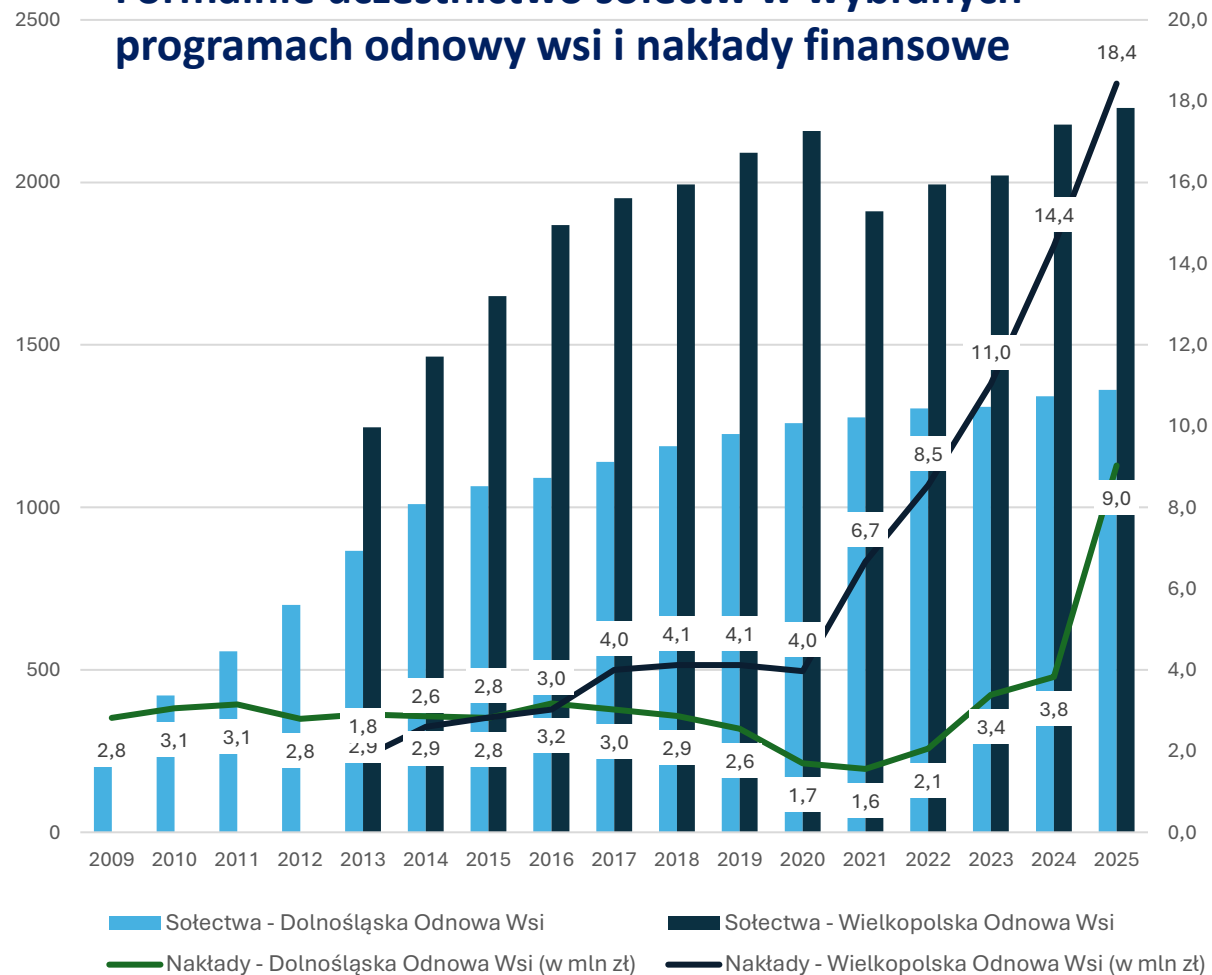




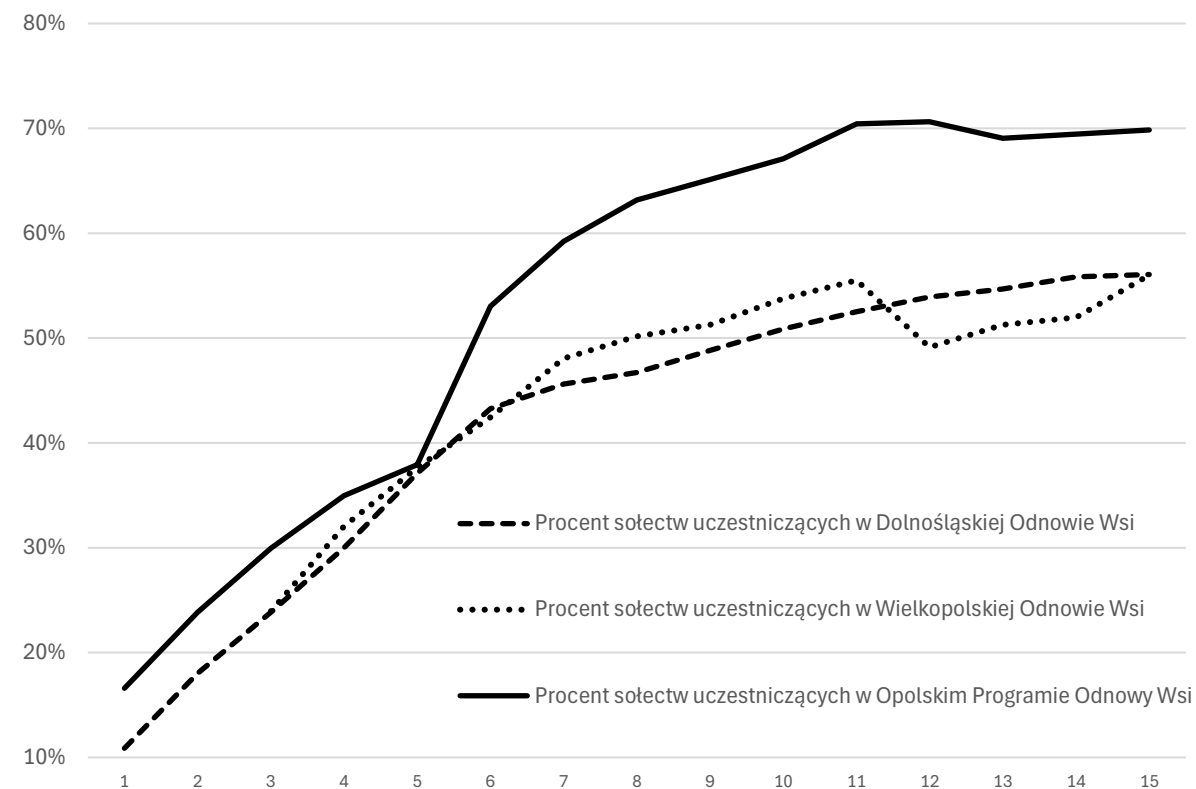
Argument praktyczny

Wdrażanie koncepcji inteligentnych wsi - programy odnowy wsi 2.0

Formalnie uczestnictwo sołectw w wybranych programach odnowy wsi i nakłady finansowe



Formalnie uczestnictwo sołectw w wybranych programach odnowy wsi jako % ogółu sołectw w regionie



Oś pozioma: lata rozwoju programów. 1 na skali to pierwszy rok realizacji (dla DOW rok 2009, dla WOW rok 2010). Krzywa dla OPOW przesunięta o 7 lat (1 to rok 2002).

**Zrównoważony rozwój musi opierać się na identyfikacji,
ochronie i aktywizacji tożsamości lokalnych, motywacji
obywatelskiej, kulturze oraz wszelkich elementach
konstytuujących wspólnoty.**

Jako proces trwały jest możliwy jedynie wtedy,
gdy odwołuje się do fundamentalnych
wartości, więzi i potencjału tkwiącego w
lokalnych społecznościach.



**Europejski Kongres
Odnowy i Rozwoju Wsi**

Sformułowanie „**rozwój czerpiący ze źródeł**” oddaje istotę rozwoju zrównoważonego i na nowo określa ideę odnowy wsi jako drogi przemian podejmowanych przez społeczności wiejskie.

Rolą polityk publicznych: unijnej i krajowej oraz władz samorządowych- regionalnych i lokalnych
- jest stworzenie dla niej stosownych ram prawnych i warunków.



**Europejski Kongres
Odnowy i Rozwoju Wsi**







źródła rozwoju:

- tożsamość
- obywatelskość





Tożsamość Dąbrowy





15.09.2023
Nadanie
SP w Dąbrowie
Imienia
„Polskich Górali”





URZĄD MARSZAŁKOW
Województwa Opolskiego



10.11.2024
Otwarcie
Izby Pamięci





30.08.2025
Dożynki Gminne



Koncert Stowarzyszenia Szkół
Innowacyjnych Regionu Opolskiego
12.03.2024





Konkurs Piękna Wieś Opolska 2025

III miejsce w kat. „Najciekawsze Miejsce”

Konkurs Koron Dożynkowych 2025

Wyróżnienie





URZĄD MARSZAŁKOWSKI
Województwa Opolskiego



IZBA, KTÓRA PATRZY W GÓRY

NIEDZIELA

19
PAŹDZIERNIKA

16:00 - 18:00

ŚWIELICA WIEJSKA W DĄBROWIE

UL. KOLEJOWA 9A DĄBROWA



drive.google.com/drive/my-drive

Kultura 2.0

<https://www.youtube.com/watch?v=l3Pq55Ymkls>



Proces

koncepcja rozwoju

- samodzielnie wybrana przez społeczność lokalną
- całościowa
- niepowtarzalna
- oparta na wartościach /wyróżnikach



„Bądźcie góralami swojej ziemi”

Dziękuję